

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sancti Gregorii Papæ Primi Cognomento Magni Opera

In Tres Tomos Distributa. Ex quamp plurimis MSS. Codicibus emendata ;
Additæ Sunt Quædam Notæ in Dialogos & Epistolas ejusdem S. Gregorii

Gregor <I., Papst>

Lutetia Parisiorum, 1675

Caput II.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-75090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-75090)

intus hanc spiritualis intelligentie perfectionem si-
gnavit. Decem millia igitur virorum Juda contra
Amalech producenda sunt, ut fornicationis spiritus
apertis viribus superetur. Lambit quippe suggestione:
quia* levia, & blanda consulit; sed res, quas lamben-
do consulit, per cogitationum phantasias ostendit.
Ergo ut mens obscena sibi à demonibus offensa,
non videat: electorum exempla revelanda sunt. Et
ut eam suggestionibus turpibus immundus spiritus
delinire non possit, lingua prædicatorum debet per
pudicitiam laudem tangi. Lingat hanc prædicator, ut
malignus spiritus lingere nequaquam possit. Et hanc
verbis oblectet; ne cui celestia defunt, hanc diabolus
per suggestionem oblectamenta dilaniet. Contra
duplex ergo bellum cordis, quia duplex est ne-
cessarium bonum auxilij, bene contra Amalech &
pedites, & viri Juda parari perhibentur. Si quis au-
tem alios per pedites, alios per viros Juda vult in-
telligi, sensus apertè veritatis pater: quia summi
doctores habent, qui docere nesciunt prædicatione,
prodesse autem valeant opere. Sed jam recensiti ad
tanta prælia audiamus, qua arte subsequenter di-
micent. Sequitur.

*Cumque venisset Saül usque ad civitatem
Amalech, tetendit insidias ad torrentem.*

Quis hic torrens est, nisi ille, de quo per Psal-
m^{109.} istam dicitur: *De torrente in via bibit*. Torrens quippe
decursum nostræ mortalitatis designat. Saül ergo
in torrente insidias tendit, quando prædicator Ecce-
lesiæ æternis præmiis considerationem nostræ morta-
litas inferit. Ut enim lubricas animas quasi per
fraudem capiat, modò celestia loqui inchoat, sed
repente ad exponendam æternarum pœnarum acer-
bitatem convertitur, ut securæ in carnis delectatione
mentes terreantur. Quasi enim per fraudem educit,
per insidias percutit, dum læta loquens, ad audien-
dum provocat, & mortis tristitia inferit, ut audiant
lubrici quod expavescant. Saül ergo ad Amalech ci-
vitatem venit, cum doctor munita per illicitum a-
morem corda peccatorum dulcedine æternæ jucun-
ditatis attrahit. Sed insidias ei in torrente abscondit:
quia mortis considerationem inducit; ut quasi ex in-
sidiis erumpentem contra se militem peccator vi-
deat; & dum se velociter moriturum considerat, mor-
tam peccati tendere ultra pertimescat. Sequitur:

*Dixit Saül Cyneo: Discede ab Amalech, ne
forte involvam te cum eo. Tu enim fecisti
misericordiam cum omnibus filiis Israël,
cum ascenderent de Aegypto.*

Quis est Cyneus, qui cum Amalech habitare co-
gnoscitur, qui & discedere cogitur, ne cum eo pari-
ter involvatur? Sed fortasse hic ille est, de quo dicit
1. Cor. 7. Apostolus: *Vxori vir debitum reddat, similiter &
uxor viro*. Cui etiam nomen convenit: quia Cyneus,
possidens dicitur. Qui profectò conjugati, quia con-
jugio obligati sunt, relinquere omnia non cogun-
tur. Quid est ergo, quòd Cyneo dicitur: [*Discede ab
Amalech*.] nisi quia his verbis in conjugibus omnis
obscenitatis turpitudine damnatur? Cum Amalech
quidem conjuncti sunt, qui meretricio more jungun-
tur. Quos discedere ab Amalech doctor præcipit,
cum ad honestatem conjugalem eos revocate con-
tendit. Quasi dicat: Si continere ab invicem non
potestis, honorabile connubium vobis sit, & thorus
immaculatus. Ab Amalech itaque discedere, est con-
juges seipsis uti, non ad turpitudinem meretriciæ ob-
scenitatis, sed ad temperantiam honestatis, & ad
fructum propaginis. Unde & idem Doctor egregius
de vidua, quæ juxta ejus consilium sic permanere non
potest, dicit: *Quòd si se non continet, nubat tantum
in Domino*. Non in Amalech, sed in Domino; ut qua

à nuptiis abstinere non prævalet, obscenos gestus in
fœdere nuptiarum vitet. Cui etiam comminatur, di-
cens: [*Ne involvam te cum eo*.] Involvi peccatoribus,
est æternæ pœnæ damnari. Unde & de nequam
servo in Evangelio Dominus dicit: *Ligatis pedibus,
& manibus, projicite in tenebras exteriores*. Modò
ergo prædicatores auditores reprobos non invol-
vunt: quia etsi verbum contemnunt, redire tamen ad
pœnitentiam donec vivunt, cum volunt, possunt. In-
stanter ergo conjugibus conjugalis honestas impe-
randa est: quia valida mulctatione dicitur: [*Abite,
recedite absque læsione. Discede ab Amalech, ne invol-
vam te cum eo*.] Absque læsione quidem nunc, non
tunc receditur: quia qui per omnia turpibus simulan-
tur, eorum læsionis expertes non erunt. Qui etiam
fecisse cum filiis Israël de Aegypto ascendentibus mi-
sericordiam dicitur: quia infirmi sanctæ Ecclesiæ filij,
dum perpetuæ continentie bonum servare nequeunt,
conjugij miseratione suscipiuntur. Ab Aegypto qui-
dem ascendunt: quia luxuria & fornicationis tene-
bras deserunt. Et misericordiam à Cyneo suscipiunt,
quia conjugij indulgentiam promerentur. Unde &
doctor gentium dicit: *Hoc dico secundum indulgen-
tiam, non secundum imperium*. Et quia sancta Ecce-
lesia electis subditis bona, quæ loquendo exhibet, per-
suadet, sequitur:

Et recessit Cyneus de medio Amalech.

De medio quidem Amalech discedit conjunx, de
parte non potest: quia etsi gestus vitat turpitudinis,
vitare non potest affectum voluptatis. Ignem quippe
temperare per honestatem conjuges possunt. De
medio igitur Amalech exeunt: quia etsi carnalibus
desideriis omnino carere nequeunt, ipsum tamen
carnis impetum, sub præcepto honestatis vinculo
moderantur. Sequitur:

*Percussitque Saül Amalech ab Evilat, donec
veniret Sur, quæ est è regione Aegypti.*

Evilat, parturiens, interpretatur, Sur, angustia,
Aegyptus, tenebræ. Concupiscentia autem peccatum
parit. Meritò igitur parturientis nomine concupis-
centia designatur. Propheta etiam impenitentis cor-
dis angustias incurere metuens, obsecrat, dicens:
*Ne absorbeat me profundum, neque urgeat super me
puteus os suum*. Doctor ergo ab Evilat usque Sur
Amalech percutit, cum in auditorum suorum cor-
dibus vitia conceptæ delectationis comprimit, & si-
nem deliberationis Sur etiam percutit; cum eas men-
tes videtur ad pudicitiam amorem trahere, quæ in lu-
xuriæ fœtore proposuerant vitam finire. In angustia
enim sunt, qui capti jam male consuetudinis laqueo
constringuntur. Et notandum, quia Sur è regione
Aegypti esse ostenditur: quia qui in luxuria vitam fi-
nire deliberat, modò in interioribus tenebris claud-
ditur, à quibus ad exteriores perducatur. Sed etiam
liber iste claudatur, ut ad consequentis considera-
tionem per silentium veniamus.

CAPUT II.

REX Saül, qui principia bona habuit, sed in bo-
nis, quæ cœperat, nequaquam perseveravit, per
sacræ historie textum ostenditur, ut in eo imitanda,
& cavenda videamus. Sic nimirum & malè cultas
segetes carpimus, quæ ad messonem spinis admixtæ
conferunt. Bene quidem eas legere novit, qui sic
curat spicas carpere, ut spinas studeat evitare. Sic
dù horti cura negligitur, cum olere, quod reficit, nasci-
tur vicia quæ pungit. Quasi enim malè cultos agros
ingredi cautè discipulos præcipiebat Dominus, cum
dicebat: *Super cathedram Moysi sederunt principes, &
Pharisæi, Quaecumque dixerim vobis, facite; quæ au-
tem faciunt, facere nolite*. Quasi dicat: Quia mixta

sunt acta, & verba reproborum, sic utendi sunt: ut in eis sumatur quod vivificat, vitetur quod necat.

Idem 7. Hinc iterum prænunciens, dicit: *Veniens ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces.* Huculque ergo regem Saül strenuè regni curam gerentem, libenter attendimus: contemptorem jam Dominicæ iussionis, in quo vitari & abjici debeat subtiliter videamus. Nam sequitur:

Apprehendit Agag regem Amalech vivum, omne autem vulgus interfecit in ore gladij. Et pepercit Saül & populus Agag, & optimis gregibus ovium, & armentorum: & vestibus, & arietibus, & universis, quæ pulchra erant, nec voluerunt disperdere ea. Quidquid verò vile fuit, & reprobum, hoc demoliti sunt.

Verbum Domini fuit: [*Nunc vade, & percutite Amalech, & demolire universa ejus. Non parcas ei, & non concupisces ex eis aliquid.*] Apertè ergo transgressor per inobedientiam exitit, quia implere præceptum Domini per superbiam recusavit. Dominus quidem Propheta præcepit, dicens: [*Ne parcas ei, & non concupisces ex rebus ipsius aliquid.*] Hic verò & pepercisse, & omnia electa ejus concupisisse ostenditur: ut dum transgressionis modus ostenditur, quàm sit detestabilis inobedientiæ culpa, monstratur.

Quòd si carnis bella describimus, magnos esse lapsus regios invenimus. Unde & Dominus in Evangelio dicit: *Si sal evanuerit, in quo salietur?* Reges verò Ecclesie, ejus sunt prædicatores, sicut supra jam ostensum est. Quis ergo est Agag rex Amalech, nisi sensus carnalis? Nam cum ex anima rationalitatem, ac sensualitatem habeamus, rationalitas menti, sensualitas carni adscribitur: & per illam cum Angelis, per istam cum brutis animalibus convenimus.

In illa quòd altiùs extollimur, supernis civibus appropinquamus. Per istam verò quoad carnis blandimenta dilabimur, carnaliores, ut ita dixerim, invenimur. Unde & visis, & concupitis jam filiabus hominum, jam impletis in luxuria voluptatibus, de his, qui puritatis merito filij Dei vocabantur, in Genesi Dominus minatur, dicens: *Non permanebit spiritus meus in homine in aeternum, eo quod caro sit.* Caro quippe homo efficitur, quando sensui carnis ratio subjugatur. Rex ergo Amalech vigor est sensus carnalis, qui motibus turpibus imperat, ut captivam rationem ad illecebras obscenitatis trahat. Bene autem carnali sensui nomen congruit Amalechitæ regis. Agag quippe, meditans, sive loquens interpretatur. Meditari quippe ei est, phantasmata lasciviæ interna meditatione colligere. Et loqui ei est, carnem motibus turpibus ad libidinem excitare. Quasi enim magnum clamorem locutionis habet, quia carnem pullando ardentius commoveret.

Nam & meditando colligit, quod loquendo exponat: quia unusquisque carnali sensui subditus, quòd liberius lasciviæ simulacra intus conspiciat, eò validiores motus turpitudinis foris sentiat. Meditatur ergo per internam visionem turpitudinis, loquitur autem per exteriorem motum delectationis. Rex ergo Amalech loquens, & meditans dicitur: quia illis labentia blandimenta carnis excitare potest, quibus per turpes cogitationes illudit, & quos per experientiam blandæ motionis erudit. Sed notandum, quia quòd liberius meditatur, eò & liberius loquitur: quia carnem eò fortius commoveret, quòd causas suæ commotionis intus impressas per cogitationem teneret.

More etenim ignis quòd attentius insufflatur, eò magis accenditur: quia si status immundæ cogitationis deest, ardor libidinose commotionis adesse non potest. Rex ergo Israél contra Amalech regem pugnat, cum doctor Ecclesie contra fornicationem disputat. Quem victum capit, quando ad veniam con-

S. Greg. Tom. III.

versos peccatores non solum pœnitentes, sed etiam confiteates accipit. Quasi ergo Amalech regem jam victum tenet, qui carnalem sensum, in conversis peccatoribus per amorem pudicitie, jam rationi subiectum videt. Sed quid est, quòd victus vivit: nisi quia nonnulli sunt, qui propriis passionibus non moventur, sed auditis alienis obscenitatibus, moventur? Pugnantes fortes sunt, sed victores cadunt.

Qui enim expugnatum regem vivum servavit, liquet quia in ejusdem belli triumpho capti sibi regis persona placuit. Quid verò aliud faciunt, qui ab aliis peccatorum confessionem recipiunt? Nam dum cogitant, quæ confiteates fecerunt, ad scelera, quæ audiunt, inardescunt. Nam sæpe dum audiunt, quibus se alij blandimentis obruerant, amare ipsi incipiunt, quæ jam eorum exhortatione morientes, illi confitentur. Jam ergo in urbe sua victus, & captus est Agag, sed à victore servatur, cum quod detestatur à subditis, diligitur à prælatis: quia carnalis sensus in eis vigere incipit, qui in illis vigorem iniquæ dominationis amisit. Et quia dum pastores * currunt ad præcipitium, subiecti comitantur: rex vivum Agag cepisse dicitur, sed idem rex, & populus eidem regi, & quibusque Amalech optimis pepercisse memorantur. Parcere enim, affectæ mentis est, amore ejus, cui parit. Quod certè libidinis vitio convenit: quia ut placere incipit, mentem in sui amorem trahit. Quia etiam vehemens est virtus illius, statum habere non novit: quia nimirum citò perficit, si à se hanc citò evigilans animus non expellit. Nam dum mentem invadit, se per innumeratas turpitudinum cogitationes spargit. Unde & bene optimis gregibus & armentis & Saül, & populus pepercisse memorantur. Cogitationes quidem libidinum greges, & armenta dicuntur: quia innumera sunt, & de contemplatione immunditiæ in reprobo corde pascuntur. Optimi etiam sunt, non probatione bonitatis, sed appetitu eligentis. In corde etenim reprobo, quia nihil diligitur charius, optimi greges dicuntur, quibus alia nulla comparantur. Sed optimi dicuntur pro cæcitate cordis, armenta verò pro reatu transgressionis. Reprobis quippe mentibus magnum non est, immunda cogitare: sed coram Deo parvum nõ est, in templo Dei, hoc est in regenerato spiritu immunda reponere. Parcit ergo non solum ovibus, sed armentis: quia qui per amorem libidinis, quasi parvas immunditiæ culpas aspiciat, quasi parvis modo parcit, sed merita pœnarum parva non invenit. Possunt autem ovium nomine leviores luxuriæ cogitationes intelligi, armenta verò fortiores, & molestiores. Quibus utique rex & populus parcit, cum reprobus doctor, & subditi tam levibus, quàm fortibus immundæ cogitationis vexationibus substernuntur. Quid verò est parcere vestibus, nisi damnata jam menti immunda deliberare? Si enim aureus vestitus sponsæ virginalis gloria est, quæ sunt vestes Amalech, nisi fœda inquinamenta luxuriæ? Sed vestimenta dicuntur: quia eorum velamine tam anima, quàm corpus inficitur. Quia enim animam fœdat & corpus perpetratio luxuriæ, non vestis, sed vestes nominantur. Sed, ut dixi, parcere deliberare, per affectum mentis immunda diligere est. Infelix verò anima sic capta, sic illaqueata, quia miris impulsioibus ad deliberatam pravitatem perpetrandam cogitur, bene post oves, armenta, & vestes, arietibus pepercisse memoratur. Quasi enim arietum cornua sibi in lenes libidinum ictus placent: qui hoc in se unum retinere nititur, unde ad immunditiæ mortem perforetur. Arietibus ergo parcit, qui præcipitationis suæ ictus gratanter recipit. Pungitur quippe, ut carnis suæ desiderijs ferviat: sed quod se fortiter pungit, leviter oblectat. Quia item per innumeros modos obscenitati mentem libido illicitè non solum his nominatis rebus, sed omnibus, quæ pulchra erant, pepercisse memorantur. Omnia, quæ sibi immunda anima de

* 1. cor. 10. 11.

S. REGO
IIM
3m.3

luxuria voluptate gratantem fingere cernitur, Amalech pulchra nominantur. Appetere hæc quippe nullatenus posset, si vehementer sibi eorum species non placeret. Sed quia casus victorum asseritur, dicitur: [*Nec voluerunt disperdere ea.*] Quasi dicat: Potuissent disperdere, si voluissent. Nam nil facilius, quam libido vincitur, si omnis immunda cogitatio devitetur. Tantò igitur facilius disperdi potest, quantò unusquisque cogitare alia, quam carnis oblectamenta potest. Quia enim duas simul res imaginari non possumus, dum quiddam est, aliud cogitamus, cogitare immunda non possumus. Celer ergo, & facilis victoria libidinis est circumspectio cogitationis: si quoties carnalia obviant, ad aliquid omnium recurramus, quod libidinis non sit blandimentum. Hoc quidem facile stantibus, non lapsis facile dixerim: quia qui perperatione peccati immundi spiritus servus efficitur, nec carnis cogitationes liberè potest vitare, nec ad alias cito recurrere. De victoribus ergo dicitur: Noluerunt ea disperdere, qui potuerunt, quia ante casum à liberis facilè peccata vitantur: sed si nolunt vitare, cum possunt, postea non possunt, si volunt, quia perfectè velle non possunt. Quibus utique per se Veritas dicit: *Si vos filius liberaverit, verè liberi eritis.* Quasi dicat: Quia sponte liberi esse desistis, potestatem adipiscendæ libertatis in nobis jam non habetis. Quid verò est, quòd dicitur: [*Quiddam verò fuit vile, & reprobum, hoc demoliti sunt:*] nisi quia nonnulli majorum delectationum usu, minores fastidiunt? Reprobum quidem & vile eis est, quod electione eorum, quæ magis placent, vilipendunt. Quia enim delicatiora peccata expetunt, quædam reprobant: & quia pretiosiora peccata approbant, vilia minora putant. Bene ergo dicitur: [*Quiddam vile fuit, & reprobum, hoc demoliti sunt.*] Quia delicatiora peccata eligunt, & quæ minus placent, quasi inepta reprobant, & velut vilia contemnunt. Ista verò omnia moraliter intellecta, libidinum pugnas atque victorias, sed ad historiam superbiorum, & inobedientium tumorem designant. Nam præceptum à Domino Saül fuerat, ut Amalech sic deleret, ut alicui eorum non parceret, nihilque concupisceret. Qui ergo & regi Amalech pepercisit, & optimis quibusque rebus asseritur, superbus & inobediens apertè monstratur. Sed forsasè præceptum contempsit: quia hoc à Propheta, non à Domino audivit. Qui certè sic Prophetam audire debuit, ut auctoritatem attenderet, quam præmisit. Nam præceptorum Propheta, ut Amalech regem percuteret, præmisit dicens: [*Hæc dicit Dominus:*] ut præceptum, quod per hominem audisset, quasi hominis despiciere non auderet. Ne iterum ministerium ejus rex elatus vilipenderet, item præmisit, dicens: [*Me misit Dominus ungeri te in regem.*] Quasi dicat: Per illum tibi Dominus regale ministerium præcipit, per quem te in dignitatem regiam sublimavit. Tantò igitur humilius obedire debuit, quantò hunc esse à Deo missum apertius agnovit. Sed dum missum Prophetam sprevit, mittentem pariter Dominum contempsit. Unde subdit:

Factum est verbum Domini ad Samuelem, dicens: Pœnitet me, quòd constituerim regem Saul: quia dereliquit me, & verba mea opere non implevit.

Ille Prophetæ verba se non audire credidit, sed Dominus se derelictum conqueritur, dum verba sua opere non impleta ostendit. Nunc Ecclesiæ Dominus loquitur, dicens: *Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit.* Qui ergo per inobedientiam à prædicatorum verbo discedunt, Dominum derelinquunt: quia ab illis recedunt, per quorum ministerium divinæ voluntati præsentis fiunt. Verba Domini tunc opere non implent:

A quia foris homines loquuntur, intus verò in hominibus Deus loquitur. *Non ergo ipsi sunt qui loquuntur, sed Spiritus sanctus.* In prædicatoribus ergo contemnenda non est foris vilitas carnis, quorum mentes tam dignanter incolit sublimitas deitatis. Quid est ergo, quòd pœnitere Dominus dicitur, cum mutari affectibus non credatur? Sed quia cum mutabilibus summa immutabilitas loquitur, more eorum, quibuscum loquitur, dum pœnitere dicitur, displicere sibi superbiorum temeritas designatur. Pœnitere enim solemus, cum mala nobis illi retribuunt, quibus nos honores aut dona impendisse memoramus. Quia ergo more nostro omnipotens Deus de superbi regis ingratitude queritur, dignitatem regiam contulisse se illi, pœnitere perhibetur. Quod profectò ad cumulum magnæ damnationis de superbis dicitur: quia quòd sunt, jam non ad meritum, sed ad pœnam sunt, quia in voluntate Dei non sunt. Pœnitere ergo Dei, est voluntatem in reprobis non habere, cum à se honores impensos meminuit, sed eos, quibus bona contulit, malè uti bonis, quæ contulit, agnoscit. Hanc quippe pœnitentiam suam Deus verbis aliis per Malachiam Prophetam Judæis insinuat, dicens: *Non est mihi voluntas in vobis, & sacrificium non suscipiam de manu vestra.* Quantum ergo cavenda sit inobediencia culpa cernimus, si his verbis Domini, quàm districte percuditur, attendamus. Nos autem in bello Amalech fornicationis pugnam descripsimus, qui nobis omnino deleri per sacra eloquia jubetur. Meritò igitur de lapsis in carnis bello doctoribus intelligi potest, hoc, quod Dominus queritur, dicens: [*Pœnitet me, quòd constituerim regem Saul: quia dereliquit me, & verba mea opere non implevit.*] Verbum quippe ejus præceptum prædicatoribus est: *Sint lumbi vestri præcincti, & lucerna ardentes in manibus vestris.* Qui ergo verbum in prædicatione habet, & in præcinctu castitatis non habet, loquendo, Dei esse cernitur: sed operando, Deum derelinquere probatur. Foris divina exequitur, sed occultè, dum in carnis voluptate resolvitur, verba Domini opere non implere declarat. Dominum quippe derelinquit, mala proponendo: verba ejus non implet, prohibita præsumendo. Bene ergo dicitur: [*Pœnitet me, quòd constituerim regem Saul.*] Quasi dicat: Quem præcessit aliis tunc volui, modò nolo: quia quem humilem prætuli, nunc superbientem, & elatum transgressorem cerno. Quod nimirum de quibuslibet lapsis non dicitur: sed de his, quorum lapsus ostenditur, & pœnitentia nequaquam prævidetur. Nam de justorum casu scriptum est: *Septies in die cadit justus, & resurgit.* Eorum certè casus quodam modo status eorum est: quia aliquando permittuntur cadere, ut semper valeant fortius stare. Permittuntur, ut in malis corruant, ne summa virtutum dona per elationem perdant. Hi profectò, & si verba Domini quandoque non implent, à Domino non recedunt: quia ad tempus relinquuntur, ut æternaliter teneantur; & in modico desipiunt, sed post modicum respiscunt. Dum ergo Saül non solum verba Domini opere non implevit reprehenditur, sed ipsum Dominum reliquisse, quos melius, quàm lapsos, & impœnitentes significat? De quibus profectò per Prophetam dicitur: *Percusserunt fœdus cum morte & inferno.* Cum morte quidem fœdus percutere, est mala audacter perpetrare, & ea semper agenda promittere. Mala quippe indefinenter faciunt, sed diligendo quod faciunt, quasi à mortis amicitia se nunquam recedere pollicentur. Hi quippe in mortis fœdere quòd insensibiliores sunt, viscera matris Ecclesiæ acrius tantò miserando quatiuntur. Unde bene subjungitur.

Contristatusque est Samuel, & clamavit ad Dominum tota nocte.

Samuel quidem contristatur, quia de perditione subditi summus prædicator affligitur. Et tota nocte ad Dominum clamat, quia pro restitutione lapsi divinam misericordiam devotis precibus obsecrat. Clamare quippe doctori, est pro peccatis subditorum magnis desiderii omnipotentis Dei misericordiam postulare. Qui tota nocte clamat, cum per affectum totam illius peccati caliginem suscipit, & pro ea, quasi pro proprio crimine, Deo penitens satisfacit. Tota ergo nocte prædicatori clamare, est totam subditi causam suscipere, & omnem caliginem peccati illius, devotæ compunctionis affectu destruere conari. Sed quid est, quod clamasse dicitur, & Dominum non respondisse, nisi quia ea, quam dixi cordis impenitentis caligo in illa, pro qua clamat, Saül culpa signatur? Responderet quidem Dominus, si vocem clamantis exaudiret. Sequitur:

Cumque de nocte surrexisset Samuel, ut iret ad Saul mane, nunciatum est Samueli, quod venisset Saul in Carmelum, & erexit sibi fornicem triumphalem.

Quidnam est peccatoris vita, nisi nox? Et quid iusti lux aliud, quam dies? Unde & per Paulum conversis peccatoribus dicitur: *Fuistis aliquando tenebrae, nunc autem lux in Domino.* De nocte autem prædicatori surgere, est ab aliena culpa susceptionem affectum mentis erigere. Quasi enim in nocte jacet doctor, quando alicui peccati tenebras luget, quia ab alta innocentiae suæ securitate deponitur, ut in imo alienæ considerationis peccatorum caligo destruat. De nocte ergo surgit, cum ab afflictione se erigit, & manè ad reum venire disponit, quia occultè per compassionem plangit, & aperta increpatione per zelum percutit. Noctè etiam luget doctor, sed manè ad arguendum venit: quia intus peccantem subditum diligit, sed palam errantem arguere nequaquam erubescit. Quasi enim manè luceat, cum doctor aperire crimen, quod later, incipit. Quid ergo est, quod in Carmelum venisse, & fornicem sibi triumphalem erexit is, ad quem venit, asseritur, nisi quia profectus mali liquidò prædicatur? Post inobedientiam quidem culpam triumphalem arcum, vel fabricam erigere, est mala agere, & de eorumdem malorum perpetracione superbire. Quasi enim triumphalia signa erigunt, quando cum quadam ostentatione ea proferunt, quibus aliis se excellere arbitrantur. Quod certè tam arrogantibus, quam lubricis doctoribus convenit. Illi quidem, dum magna dicunt, se in sublime æstimationis erigunt; & quales se intus aspiciunt, per jactantiam & ostentationem foris innotescunt. Cumque & illud, quod per se alij proficiunt, ad favorem propriæ laudis trahunt, quid aliud videntur agere, nisi altum victoriæ signum insigni titulo demonstrare? Nonnulli verò & cum turpiter vivunt, & honestissimè loquuntur, considerant verborum honestatem, non tamen reputant propriæ vitæ turpitudinem. Cum ergo non rebus operum, sed splendore verborum apparere gestiunt: nimirum triumphalem arcum fabricant, in quo se quasi victores extollant. Et quia turpium verbo, turpes plerique alij respiciunt, post expugnatum Amalech, eis in Carmelum venire est: & fornicem triumphalem erigere, de extincta in subiectis libidine, inaniter coram simplicibus gloriari. Carmelus quidem, mollis, sive tener interpretatur. Qui enim teneri hujus nomine, nisi in sancta conversatione rudes intelliguntur? Qui etiam molles vocantur, nisi qui adhuc per usum virtutis non sunt in inchoata bonitate solidati? In Carmelo igitur signum victoriæ erigunt: quia rudibus & debilibus se ostendunt, ne à peritis fortibus, quales in veritate sunt, inveniatur. Hi enim non in verbis, sed in operibus fulgorem victoriæ querunt: quia arbores non in de-

core foliorum judicant, sed in sapore pomorum probant. Unde & Dominus docens, ait: *A fructibus eorum cognoscetis eos.* Quia ergo laudari inaniter appetunt, quia probatissimorum virorum iudicia fugiunt, & rudibus, ac debilibus aliud, quam sunt, se esse mentiuntur, Saül in Carmelum venisse, & fornicem sibi triumphalem erexit dicitur. Quid verò est, quod in Galgala transit, nisi quia eo modo, quo se simplicibus & religiosis ostendit, in religiosis & doctis innotescere appetit? Galgala quippe, ut jam multoties dixi, rota nominatur. Quidam verò intra sanctam Ecclesiam & eruditi in sacra scriptura sunt, & religiosi non sunt: quia virtutem scripturæ, videlicet charitatem non habent. Qui dum loquentes facundos viros & carnales audiunt, verba, quæ sciunt, admirantur. Sed discutere non possunt eorum occulta, quæ nesciunt. Bene igitur Saül in Galgala transit dicitur, quia qui favorem de facunda locutione querunt, id, quod cupiunt, non apud eruditos religiosos, sed apud simplices & rudes, aut apud irreligiosos sapientes inveniunt. Sed summi viri cum reprobi bona docent, electis subditis magis timent: ne quos linguâ ædificant, manu, id est operatione pervertant. Quia ergo diu in ministerio prædicationis lubrici doctores dimittendi non sunt, aptè illatum est:

Venit ergo Samuel ad Saul, & Saul offerrebat holocaustum Domino, initia prædarum, quæ attulerat de Amalech.

Venit quippe ad Saül, ut superbum deponat, quem humilem ad regni culmen extulerat. Quæ qualis erat, invenit: non qualem se superbiæ signis ostenderat. Quid est ergo, quod holocaustum Domino Amalech primitias offert, nisi quia nonnulli & pravè vivunt, & placere se Deo per aliorum profectum arbitrantur? Et quia non parum placere credunt Deo, quod offerunt non sacrificium aut victimam, sed holocaustum offerre perhibentur. Initia verò prædarum dicuntur, ut in Samuele summi & electi antistitis vigilans studium designetur, à quo malorum principia velociter comprimantur. Quasi dicat: Valde festinus occurrit, quo absente nec initium holocaustorum habere liberum potuit. Possunt initia prædarum intelligi electa quæque de prædis, quæ aperto ore lubrici, sed occulta cecitate percussi offerunt, quando inde se placere Deo credunt, quod in auditoribus suis ea perimunt, quæ in se vivere permittunt. Quasi enim indiscretè offerentem apertius reprehendens dicat: Illud vivum offerrebat, quod melius offerret extinctum. Nam si juxta verba Domini prædam omnem in Amalech extingueret, holocaustum omnino acceptabile omnipotenti Deo obtulisset. Sic nimirum & doctor lubricus si cuncta blandimenta carnis, quæ loquendo reprobatur, volendo reprobaret: holocaustum combureret, quod reprobari non posset. Quid est ergo, quod dicitur: quia, [*Offerrebat prædarum initia, quæ attulerat de Amalech:*] nisi quia cæci cordis caligo damnatur, quod sic deo reputat, quod prodest aliis, ut videre negligat, quod obest sibi? Quasi dicat: De illo quasi victor gaudebat victor in aliis, quod in se vivum & invictum portabat. Et quia plerumque tam dementer insaniant, ut etiam ipsi electis, & summis prædicatoribus prætextum virtutis offerre conentur, sequitur:

Et dum venisset Samuel ad Saul, dixit Saul: Benedictus tu à Domino, implevi verbum Domini.

Verbum Domini fuit, ut Amalech delere debuisset. Quid est autem, quod dicit: [*Implevi verbum Domini:*] nisi quia culpa fornicationis quod fecerit cernitur, ed à reprobis studiosius occultatur?

Quia ergo ij, qui eidem fornicationis vitio subjecti A sunt, semper latere appetunt, in eorum typo & Amalech Saul demoliri despexit, & ad Samuelem dixit: [*Implevi verbum Domini.*] Quasi dicat: Et in aliis libidinem domui, & in meipso ejus blandimenta peremi. Et quia blanda adulatione summi viri flectere mentem nititur, premissit, dicens, [*Benedictus tu à Domino.*] Quasi dicat: Hoc quidem ego egi, sed agere non meis viribus, sed tuis meritis, & intercessionibus potui. Sed perfecti viri audire laudes suas possunt, à rigore autem justitiæ flecti nequeunt. Quare & subditur:

Dixitque Samuel: Et quæ est hæc vox gregum, quæ resonat in auribus meis, & armentorum, quam ego audio?

Vox gregum & armentorum Amalech, fama turpitudinum est. Quando de minoribus luxuriæ culpis quilibet diffamatur, vox gregum resonare dicitur. Quando item de criminosis & obscenioribus accusatur, vox armentorum. Quasi sub falsæ virtutis suæ simulatione reconditum denudet, dicens: Tu te proprio ore justificas; sed immunditiarum tuarum turba per omnium ora clamant. Sed jam qui excusationes prætereundæ cepit, quibus defensionibus objectæ infamiæ crimen evadat, videamus. Sequitur:

De Amalech adduxerunt ea. Pepercit populus melioribus ovibus & armentis, ut immolarent Domino Deo tuo: reliqua occidimus. C

Quid est quod ait: [*De Amalech adduxerunt ea.*] & non dixit, Adduximus: Sed quando reprobi arguuntur, culpas aliquando negando tegunt, aliquando in alios transferunt. Tegunt quidem negando, cum latere possunt: sed dum quasi in aperto deprehensi tenentur, quod negare nequeunt, aliis adscribunt. Horum siquidem mores Saul insinuans, ait: [*De Amalech adduxerunt ea. Pepercit populus melioribus ovibus & armentis.*] Quasi dicat: Malum, quod auditur, ex populi fragilitate pensandum est, non ex virtute pastoris. Peccata quidem subditorum in prelatorum comparatione despicienda sunt. Dicit ergo: [*De Amalech: Adduxerunt ea.*] Quasi dicat: Hoc, quod de turpi vita resonat, verum est, sed tamen eadem turpitudine in parvulis viguit, non in magnis. Adhuc item eandem culpam levigans, ait: [*Pepercit populus melioribus ovibus & armentis, ut immolarentur Domino Deo tuo.*] Quasi dicat: Verè peccavit populus, sed non ad mortem: quia peccata operis, jam me exhortante, delere nititur humilitate confessionis. Greges quippe Amalech, & armenta Domino immolantur, quando labrici & incontinentes ad confessionem veniunt, & quod nequiter egerunt, pœnitendo delere fatagunt. Dicit ergo: *Pepercit populus*, id est, peccato indoluit. [*Sed adduxerunt ea, ut immolarentur:*] quia in quibus se cecidisse populus recolat, jam se confitendo & pœnitendo compungit. Meliores verò greges & armenta, ut supra, electiora peccata luxuriæ designantur. Quasi dicat: Et si graviter deliquit populus, arguendi non sumus: quia pro magnitudine criminis habet lamenta compunctionis. Quid est, quod ait: [*Ut immolarentur Domino Deo tuo.*] Sed fallacium per hoc consuetudo ostenditur, qui dum summis viris latere appetunt, adulantur. Quid enim est, quod Deum suum singulariter asserit, nisi quia enim familiarem Dei amicum ostendit? *Domino*, inquit, *Deo tuo.* Non meo, sed tuo: quia ego peccator, tu singulariter sanctus es. Sed mirabili usu fraudis fallaces sic se tegunt, ut proferant: & justificant, ut accusent. Accusationis quoque modum

fic temperant, ut accusando justii appareant, ne excusando innotescant. Dum enim suum Deum dicit, illum quidem extollit, se minuit. Sed dum adducta ab Amalech asserit, quæ Domino immolentur; tacite profert non unde reprehendi debeat, sed laudari. Et adhuc addens, dicit: [*Reliqua verò occidimus.*] Occiduntur quidem peccata, quæ dimittuntur. Viva quidem peccata sunt, quæ aut in mente adhuc per concupiscentiam regnant, aut quæ per conversionem contempta, sed per pœnitentiam adhuc non sunt deleta. Illa quidem vivunt adhuc ad voluptatem, ista vivunt ad pœnam: quia etsi jam peccare deseruimus, nisi commissa plangamus, commissorum obligatione retinemur. Sed majora minoribus, leviora majoribus tribuit. Nam quid est, quod dicit: *Reliqua occidimus*: Nisi quia sunt parvissima peccata majoribus, quæ sola confessione lavantur? Quæ doctores occidunt, quando humiliter confitentibus apostolica auctoritate dimittunt. His enim verbis omnibus, quia se fallaces tegere nituntur, non prodece, qua electorum prædicatorum auctoritate reprobentur, adjungitur: Dixit enim Samuel ad Saul:

Sine me, indicabo tibi, quæ locutus sit Dominus ad me nocte.

Quid est, quod ait: [*Sine me, & indicabo tibi:*] nisi quia dum fallaces verbositate insistant, examinantibus prelati, loquendi locum non tribuunt? Quasi dicat: * Dum à verbositate non desinis, ea, quæ audire debes, loqui me non permit- tis. Potest etiam hoc verbo adulatoris intentio derideri: qui dum blandimento laudis placere se credit, eos, quos laudat, se quasi tenere eisdem laudibus arbitratur. Tale est ergo ac si laudatorem suum electus præsul honesta gravitate derideat, dicens: Qui me laudas, loqui tibi dura non possum. Sine ergo, id est, permittite me loqui, & ea, quæ sum locuturus, intellige. Et quia, ut dixi, placere se laudando adultores credunt, audire ab eis dura, quos laudant, nequaquam putant. Quasi ergo jam læta & prospera auditurus, subsequitur Saul, dicens: [*Loquere.*] Sed electi viri, cum laudes suas audiunt, inter fomenta laudis à rigore justitiæ non mollescunt. Nam qui reproborum acta despiciunt, excipere verba nequaquam possunt. Quia ergo flecti laudibus nequeunt, laudatores improbos & subtili ratione discutunt, & districte sententiis insequuntur. Unde sequitur:

Et ait Samuel: Nonne cum parvulus esses in oculis tuis, caput in tribubus Israel factus es? Vnxitque te Dominus in regem super Israel, misitque te Dominus in viam, & ait: Vade, interfice peccatores Amalech, & pugnabis contra eos usque ad interventionem eorum. Quare ergo non audisti vocem Domini, sed versus ad prædam es, & fecisti malum in oculis Domini?

His quippe verbis superbi regis inobedientia subtiliter examinatur: quia ei prius dona collata obicit, deinde audaciam transgressionis per ejusdem culpæquisitionem ferit. Subtilis namque examinatio est, quando sic versutus quisque peccator discutitur, ut ei culpæ excusatio nulla relinquatur; ut hunc ad mortem flagitij quasi vincitum Dei sententia teneat, cui peccati confugium nullum restat. Ut ergo omnis via fugiendi fallacibus superbis obstruatur, memorantur ei & sublimitas dignitatis & modus ministerij, cum dicit: [*Nonne cum parvulus esses in oculis tuis, caput in tribubus Israel factus es: & ait tibi Dominus: Interfice peccatores Amalech?*] Et ut cir-

cumdatum jam & obfessum ratiocinationibus ca-
 piat, manum culpæ iniicit, dicens: [*Quare ergo non
 audisti vocem Domini, sed versus ad prædam es, &
 fecisti malum coram oculis Domini?*] Quasi dicat: Ec-
 ce quid eras, quid factus es, quid debuisti facere,
 ecce quid fecisti: ecce quantum ab eo, quod debuisti
 exercere, recesseris. Dum ergo intulit, dicens: Qua-
 re fecisti malum in oculis Domini? Quasi fallacem
 reum circumdando comprehendit. Sed in hoc loco
 notandum est: quia dum rex superbus arguitur, elec-
 tionis ejus tempora memorantur: ut tumor cordis
 sentiat, non adfuisse eligendo, sed ex culmine
 crevisse prælato. A Domino quidem bonus electus
 est, sed dum crevit ex culmine, decrevit elatione.
 Dicit ergo: [*Cum esses parvulus in oculis tuis, caput
 in Tribubus Israel factus es: modo versus ad præ-
 dam, fecisti malum in oculis Domini.*] Quasi dicat:
 Per veritatem humilitatis regnum promeruisti,
 sed nunc prætextu humilis, veritate tumidus re-
 gnum perdis. Quid enim sunt oculi cordis, nisi
 aspectus rationis? Nam qui integros visus ratio-
 nis habet, perfectè illuminatus est. In oculis ergo
 suis est humilis, qui se perfectè respicit, & humi-
 lem perfectè visione cognoscit. His ergo verbis lapsi
 regis non solum præterita humilitas, sed etiam ratio-
 nis acuitas commendatur: quia videlicet tantus erat
 ratione, ut se perfectè cognosceret; & tantus virtute,
 ut se subtiliter intuens, verè humilem videret.
 Quia igitur cum arguitur, ejus præterita memoran-
 tur, quid aliud, quàm his, quæ habebat, carere
 describitur? Nam superbere nequeunt, nisi qui prius
 oculos cordis perdunt. De libidinosis verò valde cla-
 rius constat: quia in fornicationis baratro se num-
 quam obruerent, si à luce intimæ gloriæ non antè
 caligarent. Qui quia alta pudicitia præcepta con-
 temnant, etiam tumoris arguuntur. Qui ergo de-
 ponere præpositum regem venerat, dicit: [*Cum esses
 parvulus in oculis tuis, caput in Tribubus Israel factus
 es, nunc fecisti malum in oculis Domini.*] Quasi dicat:
 Superbus modò, & cæcus justè deponeris, qui prius
 videns & humilis regnum sortiri meruisti. Nam &
 superbi Pharisei ab ipsa veritate cæci nominantur,
 quæ ad discipulos ait: *Sinite eos, cæci sunt, & duces
 cacorum.* Quæ utique cæcitas specialiter libidinosi
 adscribitur: quia nulla sunt vitia, quæ spissiores te-
 nebras menti ingerant, quàm libido. At nunc ple-
 rosque videas sterisse Clericos, Sacerdotes corruisse.
 Quibus certè per Samuëlis imperium dicitur: [*Cum
 esses parvulus in oculis tuis, caput in tribubus Israel
 factus es.*] Quasi dicat: Cum in minori ordine illu-
 minato corde pudicitia præcepta servaveris: nunc,
 amissis oculis, in fornicationis baratrum corruisti.
 [*Ad prædam versus es.*] Quia divina præcepta vio-
 lenta præsumptione rupisti. Quia enim prohibente,
 & quasi minis armato & obstante Deo, ad violan-
 dum sacrarium castitatis irrupunt: quasi per rapi-
 nam prædæ, Amalech electa ad Domini terram du-
 cunt. Et quia quantum possunt, lubrici prædicato-
 ribus absconduntur, in conspectu Domini malum
 Saül fecisse reprehenditur. Quasi enim minans &
 terrens prædicator in carnis voluptate lapsus dicat:
 Crimen immunditiæ hominibus quidem abscondi-
 tur, sed videnti omnia non celatur. Hæc quidem &
 his similia cum impœnitentes audiunt, terri ne-
 quaquam possunt. Unde & si jam ratiocinatione ca-
 pi sunt, velut angues per lubricum dilabi à tenen-
 tis se manibus fatagunt. Caudam proferunt, caput
 abscondunt: quia videntur jam extrema operum,
 sed eorumdem tegitur qualitas actionum. Unde &
 sequitur:

*Et ait Saül ad Samuelem: Immo audivi vo-
 cem Domini, & ambulavi per viam, qua
 misisti me Dominus: & adduxi Agag regem
 Amalech, & Amalech interfecti.*

Quasi enim occulta tegens, aliorum discooperta
 proferens, se lubricus doctor de profectu prædicatio-
 nis commendat: dicens de subditorum culpa repre-
 hendi non debeo, sed laudari, quàm in delinquenti-
 bus prædicando delevi. Amalech percussus: quia
 fornicationis spiritus in auditorum meorum cordi-
 bus linguæ meæ gladio corruit. Rex etiam vivit, addu-
 ctus est: quia etiam sensus carnis, quàm diu sumus in
 carne, omnino perdi non potest, captus est, ut ca-
 pi potuit: quia prævalere rationi non potest. Ipsos
 subditos correptos, & peccata confitentes ostende-
 re gestiens, subjunxit, dicens:

*Tulit autem populus de præda, oves & bo-
 ves, primitias eorum, quæ casa sunt,
 ut immolaret Domino Deo suo in Galga-
 lis.*

Quando armatorum violentia alicujus aliquid
 proprium tollitur, præda nominatur. Vitia autem
 carnis, & anime: quia diabolo suggerente propa-
 gantur, ejus velut proprium sunt. Quisquis ergo in
 se nuper remissus, nunc autem violentus vitia des-
 truit, prædam facit: quia quæ aliena sunt, potenter
 rapit. Et notandum, quia cadere & præda dicitur,
 ut alia mortua relicta, alia viva delata esse doceatur.
 Caduntur quidem oblectamenta libidinis, quando
 virtute supernæ intentionis depelluntur à corde, &
 contritione spiritus reciduntur à corpore. Sed viva
 ad immolandum deducuntur: quia etiam conversione
 peccatoris, carnis aut mentis delectamentum deser-
 tur, pœna præterita delectationis penitus non deser-
 tur. Cadantur ergo vitia, primitiæ vivæ ad immo-
 landum nullatenus ferventur: ut qui vim peccati in
 contemptum oblectationum potenter perimit, vi-
 vere sibi ad immolandum timeat pœnam delectatio-
 nis. Primitiæ ergo casorum quid sunt, nisi delecta-
 tiones peccaminum? Has quidem offerre dicitur,
 qui coram Deo sacerdotibus confitetur. Et oblata
 immolantur, quando eorum pœna pœnitendo des-
 truitur. Quasi enim in primitiis casa offeruntur, &
 per posteriora vivunt: quando aliquis peccata confite-
 tur, & immolare, hoc est, coram Deo mactare
 pœnitendo non nititur. Dum ergo casorum primitiæ
 reservari ad immolandum dicuntur, quorundam er-
 ror confunditur, qui peccata deserunt, nec tamen
 plangunt. Quia ergo non solum confitenda sunt pec-
 cata, sed etiam pœnitentiæ austeritate delenda, dum
 boni doctoris Saül typum simulat, subjectos suos
 casorum primitias immolandas tulisse asseverat.
 Quia etiam ratione scripturarum modus pœnitentiæ
 decernendus est, in Galgalis primitiæ immolanda
 deducuntur. Boves autem non solum, sed & oves ad
 immolandum ferventur: ut qui circa salutem suam
 solliciti sunt, sic delere pœnitendo magna studeant,
 ut minora plangere non omitant. De superbis au-
 tem manifestum est: quia cum semper magni videri
 appetant, notari peccatores erubescunt. Deprehen-
 si etiam resistunt, & in his etiam justis apparere cu-
 piunt, quæ agunt. Quid est ergo, quod ait: [*Im-
 mo audivi vocem Domini.*] Samuel autem dicit: [*Si-
 ne me, & indicabo tibi, quid locutus sit mihi Dominus
 nocte.*] Et post pauca: [*Quare versus ad prædam es,
 & fecisti malum coram oculis Domini?*] Patet ergo,
 quàm mirabiliter timeat, qui tunc se justificare ap-
 petit, quando Dominum se reprehendere de peccato
 recognoscit. Si verò idcirco sic respondisse credi-
 tur, quia verba Prophetæ, non Domini esse credi-
 derit, sed Prophetæ: videmus adhuc imitatores
 Saül, qui dum in propria eruditione confidunt, ma-
 jorum jussa, quæ audiunt, & per tumorem despi-
 ciunt, & meliorare permittendo credunt. Quid est
 ergo, quod dicit: [*Immo audivi vocem Domini, &
 adduxi Agag regem Amalech?*] Sed tale est, ac si
 dicat: Et quod præceptum fuit, implere studui, &
 quod minus erat supplevi. Agendum fuit, ut Ama-

lech percuteretur : sed quia , Deo auxiliante , vincitur , supplendum erat , ut quæ in ejus immolarentur sacrificio , fervarentur . Quod apertè in superbis apparet : quia cum apertam culpam celare non possunt , permutare aut minuere conantur . Quasi dicat : Et si judicas apertas culpas operis , attendenda est occulta simplicitas intentionis . Culpam quidem esset de Amalech aliquid afferre , nisi allata Deo deberent immolari . Hoc quidem sæpe in monasteriis accidit , cum quisque nimis religiosus subditus spiritualium prælatorum imperiis adicere præsumat : cum regularem communem vitam despiciat , & propriam sequitur arbitrium voluntatis . Dum enim meliorare vitam eligendo , quam obediendo nititur , quid aliud quam apertam inobedientiam intentione virtutis colorare monstratur ? Quem profectò locum non solum prælati , sed etiam prælati intueri subtiliter debent . Subjuncti quidem notare subtiliter debent : quia ex eo Sãil Deo displicuit , quod Deo immolare præter Prophetam præceptum tentavit . Subtiliter notent prælati : quia demoliendi Amalech Prophetæ regi præceptum dedit . Sic enim debet doctor laudare communia , ut singulorum propria non contemnat . Illa quidem communis vita laudatur , quæ charitate conjungitur , vitis mediatis non fuscatur .

1. Cor. 7.

Apostoli quidem sententia est :

Quia unusquisque proprium donum habet à Deo , unus quidem sic , alius

verò sic . Quorum ergo cibi & menta communes sunt , debent attendere non solum commune bonum refectiois , sed proprietatem passionis : ut pariter comedant , sed contra fornicationis stimulos certare per abstinentiam pariter non contendant .

Ejus verò caro amplius domanda est , cui carnis stimulus magis infestus est . Jam ergo non excitare communis est vita , ubi communitas refectiois attenditur , sed contra singularem pugnam pugnare singulariter perhibetur . Nec doctor bene præcipit , si non præcipit , unde Amalech percutitur , sed unde vivit . Præcipit ergo doctor , sed ut fornicationis spiritus superetur . Non obedire subjuncti refugiant , sed ubi superbiam crimen incartitur , non unde baratrum mortis devitatur . Inobedientes autem dum tument cordi majorum jussa non faciunt , cum meliorare , quod eis injungitur conantur , sua opera Deo offerre non cupiunt , semetipsos tollunt . Nam per alias virtutes nostra ei impendimus , per obedientiam nosmetipsos exhibemus . Samuel ergo subjungens , ait :

*.d. c6. t. mnãt.

Numquid vult Deus holocausta & victimas , & non potius ut obediatur voci Domini ?

Quid enim sunt bona electorum hominum opera , nisi victimæ & holocausta ? Cum ergo holocausta & victimas per legem offerri Dominus præcipisset , quid est , quod Dominus holocausta , & victimas nolle dicitur , velle autem ut ei obediatur , pollicetur : nisi quia quæ præter obedientiam fiunt , holocausta & victimæ non sunt ? Quasi dicat : Tunc bona sunt bona opera , quando à præpositorum conscientia non discordant . Si verò hoc ideo dicitur , ut virtus obedientie commendetur , liquet , quam sublime bonum sit , quod victimis & sacrificiis excellit . Quid est ergo , quod dicitur : *Vult ut obediatur voci Domini* : nisi quia omnia bona opera postponenda sunt his bonis , quæ jubentur ? Nam cum bene prælati jubent , bona , quæ ex arbitrio subiecti eligunt , prælatorum imperiis postponuntur . Ipsa verò opera illis postposita , holocausta & victimæ nominantur , ut non solum sentiantur non esse conferenda majorum imperiis , minorum parva , sed maxima holocausta quidem eorum sunt , qui se omnino subtrahere volunt à publico opere , ut Deo se totos per amorem combustos offerant in secreto contemplationis . Victimæ sunt eorum , qui se à communi publico nequaquam separant , sed singulari virtute agunt , ut virtutes aliorum districtius viven-

Sup. lib. 1. c. 10. de victimis quæ sunt obsequium obedientium .

do transcendant . Hæc quidem , & hujusmodi cum bonorum rectorum permissione aguntur , victimæ & holocausta sunt , quæ Deus probat : cum verò sic fiunt , ut per ea majorum præcepta negligantur , audiant qui offerunt , quid à Domino missus ad inobedientem regem Prophetæ loquitur : [*Numquid vult Deus holocausta & victimas , & non potius , ut obediatur voci Domini ?*] Quasi jussa patrum velut minora despicientes , & sua quasi majora exhibentes terreat , dicens : Hoc quia magnum agere putatis , parvum & abjectum despiciatis ; sed si apertè cernitis , per hoc Domino non placetis . Bene autem , dum superborum opus discutitur , Prophetæ acutè exquirat , dicens : [*Numquid vult Deus holocausta & victimas , & non potius ut obediatur voci Domini ?*] Exquirat siquidem ut superbiam tumor pastorali auctoritate feriat . Dicit : [*Numquid vult Deus holocausta & victimas ?*] Quia qui sequi propriam voluntatem eligunt , Deo placere se putant , sed Deus eorum opera cum magna & ingentia sunt , nequaquam probat . Sed jam quibus laudibus obedientia prædicanda sit , subjunxit , atque ait :

Melior est enim obedientia , quam victimæ , & auscultare magis , quam offerre adipem arietum .

Quia enim superius ait : [*Numquid vult Deus holocausta & victimas ?*] Numquid utrumque obedientie laudibus subjiciens , dum victimas & arietum adipem posuit , in adipe holocaustum intellexit ? Quidquid melius est , bono utique melius est . Illa autem holocausta & victimæ , quas non vult Deus , bona minime sunt . Quid est ergo , quod in obedientie laudes dicitur : [*Melior est obedientia , quam victimæ , & auscultare , quam offerre adipem arietum*] nisi quia tunc obedientia melior est , cum holocaustum & victima mala non est : Quasi ergo superbientes , inobedientesque ad tanti boni considerationem reducat , dicens : Et si nil à vobis per præsumptionem fieret , obedientie virtus operibus , quæ eligitis , melior esset . Liqueat ergo , quo sita sit culmine , quam divinis oblationibus Prophetæ vidit altiore . Quod si , ut supra , spirituales sensum sequimur , victimæ ad magne conversationis austeritatem , holocausta ad compunctionem vitæ secretioris referenda sunt .

[*Melior est enim obedientia , quam victimæ , & auscultare magis , quam offerre arietum adipem*] Quia longè altioris meriti est propriam voluntatem alienæ semper voluntati subjicere , quam magnis jejuniis corpus atterere , aut per compunctionem se in secretiori sacrificio mactare . Quid est enim adeps arietum , nisi pinguis & interna devotio electoris ? Adipem ergo arietum offert , qui in studio secreta conversationis devotæ orationis affectum habet . [*Melior est tamen obedientia , quam victimæ , & quam offerre adipem arietum*] Quia qui perfectè voluntatem præceptoris sui implere didicit , in caelesti regno , & abstinentibus & stentibus excellit . Hoc certè , quia contra superbientem , atque apertè Domini mandata contemnentem , dicit , non confert bonum , quod fecit , bono quod contempnit : sed boni simulationem destruit , melioris boni ostensa veritate . Quasi dicat : Et si pro excellentiori virtutum gloria excellens bonum quærebatis , bonum obedientie , quod excellentibus etiam excellit , eligere potius debuistis . Sic profectò loquens simulationem boni argumentando destruit : sed subjungendo , parens inobedientie malum apertè confundit , dicens :

Quoniam quasi peccatum ariolandi , est repugnare , & quasi scelus idololatriæ , nolle acquiescere .

Quidnam est , quod ariolis & idololatriæ repugnantes , & acquiescere nolentes à Prophetæ simulantur , nisi quia arioli divina cognoscere atque abscondita divina

divinare nitebantur: idololatræ autem figmentis se venerando subdidere: Qui autem repugnant prælatorum imperiis, ideo utique repugnant: quia divinam voluntatem se scire melius æstimant. Quasi ergo peccatum ariolandi, est repugnare: quia velut contempto divino altari, ad aras dæmonum responsa percipiunt, dum cordis sui præstigiis ac superbis adventionibus credunt, & salubribus prælatorum consiliis contraria sentiendo refragantur. Nolle autem acquiescere, idololatræ sceleri simile dicitur: quia nimirum in inobedienciâ suæ obstinatione nemo persisteret, si propositi sui figmentum in corde, quasi idolum non gestaret; dum enim agenda in corde concipit, quasi idolum facit. Et dum conceptum mentis propositum se acturum deliberat, quasi ad adorandum simulacrum se inclinat. Quasi ergo scelus idololatræ est, nolle acquiescere: quia quisquis in propria deliberatione obstinatus est, idcirco foris in majorum contemptum erigitur, quia intus eis, quæ fingendo statuit propositi sui simulacris incurvatur. Sed querendum valde est, cur repugnare ariolandi peccato, & nolle acquiescere sceleri idololatræ comparatur? Scelus quippe non nisi magnum peccatum dicitur; peccatum verò etiam, quod leve est, nominatur: sed si ab ara dicebantur arioli, eò quòd responsa percipere consulendo consueverant, idololatræ peccatum in ejus comparatione scelus erat: quia dementius erat lapides adorare, quam sub specie divinorum falsa bene vivendi responsa percipere. Cur ergo repugnare peccatum per similitudinem esse dicitur, & acquiescere autem nolle scelus? Sed repugnare, est ab imperantis voluntate dissidere. Plerique autem ad horam repugnare videntur, dum statim præpositorum imperia non recipiunt, qui tamen eisdem imperiis post modicum acquiescunt. Nolle autem acquiescere, quid est nisi & injunctæ obedientiæ repugnare, & in ejusdem repugnationis obstinatione persistere? Non enim acquiescunt, qui in cordis sui proposito invincibiles sunt, & quæ decernunt agere nullius auctoritate prætermittunt. Meritò igitur in comparatione repugnandi scelus nolle acquiescere dicitur, quod maius valde, atque horribilius peccatori esse videatur. Quia ergo qui hujusmodi sunt, rationibus non vincuntur, qua pœna cohibeantur, Propheta intulit, dicens:

Pro eo quòd abjecisti sermonem Domini, abjecit te Dominus, ne sis rex.

Quid est enim, quod Saül abjicitur, nisi quia incorrigibilis judicatur? Quasi ergo dicat: Quia cuncta salutis consilia respicis, pro culpa pervicaciæ non debes verbis ulterius corrigi, sed abjectionis pœnâ damnari. Quantum itaque timere debeat inobedienciæ culpa ostenditur, si hoc attentè consideretur: quia propter hanc etiam reges deponuntur. Quid est, quod ait: [*Quia projecisti sermonem Domini, projecit te Dominus?*] Sed sermo projicitur, quando in sui sublimitate venerabiliter non servatur: projicere enim, est de manu aliquando labi in terram, aut negligenter sinere, aut violenter jactare. Sermo autem Domini, quia salubria loquitur, cælestis aut sublimis est: qui in terram negligenter projicitur, quando per desidia non impletur. Per contemptum verò projicitur, quando hunc superbi & inobedientes tumenti corde repellunt, & manu operationis observare dedignantur. Quia verò non projicere, sed abjicere sermonem reprehenditur, hoc signat: quia dum superbi proprium arbitrium sequuntur, à Domino longè sunt. Abjicere enim est aliquid longè repellere. Qui enim aliorum ducatum dignè suscipiunt, non solum per obedientiam Deo vicini sunt, sed etiam illos ei vicinos faciunt, qui per vitia & scelera ab eo longè sunt. Tale est igitur, ac si dicat: Longè ab ordine dignitatis expelleris, quia digni-

S. Greg. Tom. III.

tatis ejusdem merito præsens esse noluit. Meritum quippe dignitatis est, observatio divini verbi. Quod cum abjicitur, quia meritum dignitatis amittitur, ipsa quoque dignitas amovetur. Libet ergo intueri, quanta per inobedientiam superbis pereant, humiles quanta lucentur. Illi dum implere propriæ voluntatis arbitrium gaudent, Deo magnos operum labores exhibent, & laborum præmia nulla habent: isti dum se deserunt, dum alienæ voluntatis arbitrium sequuntur, æternæ sublimitatis gloriam promerentur: unde & per beatissimam Mariam Domini Redemptoris nostri genitricem, dicitur: *Deposuit potentes de sede, & exaltavit humiles.* Potentes quidem de sede Dominus deponit, cum inobedientes superbos abjicit, & humiles exaltat: quia æterna gloria obedientes glorificat, superbos autem verba non corrigunt, sed tantum, dum amittere honores trepidant, humilitatem, quam non habent, simulant, ne gloriæ culmen perdant, unde & subditur:

Dixitque Saül ad Samuelem: Peccavi, quia prævaricatus sum sermones Domini, & verba tua.

Quid est, quòd Saül à Propheta vocem Domini non audisse, & malum in oculis ejus fecisse reprehenditur, & se peccasse minimè fatetur: sed cum se abjici de regno conspicit, se peccasse & prævaricasse Domini sermonem, & ejus verba fatetur: nisi quia superbi ad contemnenda verba humilium audaces sunt, sed electorum more honores, quos ambiunt, contemnere non possunt. Audaces quidem sunt, ut majorum contemnant imperia, sed parati non sunt, ut alta relinquunt. Econtra autem humiles ad majorum imperia prompti sunt, & ad alta perdenda securi. Quia enim non terrena, sed cælestia appetunt, terrenæ sublimitatis alta despiciunt, laborare pro cælestibus conantur: subdi libenter volunt, præferri refugiunt. Saül ergo obedire Deo refugiens, perdere regnum timens, quid aliud nobis, quam superborum mores insinuat, qui cum prævalent, videri parvi, aut peccatores vitant, cum coguntur, humilitatis virtutem simulant. Sed cum compulsi confitentur, peccatum, quod accusant, loquendo minuunt. Quia etsi peccasse sermonem Domini prævaricando perhibuit, eandem prævaricationem dispensatione potius, quam voluntate se incurrisse memoravit, dicens: [*Timens populum, & obediens voci eorum.*] Quasi dicat: Peccatum quod fecisse reprehendor, tantò leviori pœna ferri debet, quantò commissum non constat per malitiam, sed per infirmitatem. Studio autem & voluntate peccate magna prævaricatio est: infirmitate verò peccare, tantò tolerabilius est, quantò is, qui peccato subjacet, ejusdem peccati viribus impar est. Et quia eadem cordis sui versutia se prævalere simplicium doctorum humilitati æstimant, quasi jam suam subjunxit, dicens:

Sed nunc porta, queso, peccatum meum, & revertere mecum, ut adorem Dominum.

Corrigibilia equidem peccata portantur, quia postquam à delinquentis voluntate discedunt, purgati satisfactione salubriter possunt. Non autem portantur peccata eorum, in quorum mentibus per impunitudinem inviscerata sunt. Unde & Joannes ait: *Est peccatum ad mortem, ne pro illo oret quis: peccatum quippe ad mortem est, quod ab eo committitur, qui respicere numquam potest.* Quod nimirum peccatum à præpositis non portatur, quia sacerdotum orationibus aut oblationibus non deletur. Saul autem per omnia superbos obstinatosque designans, & tunc mere non cessat, & peccatum suum portari obsecrat; importabile onus congerit, & quasi leve portari petit. Hoc quidem toties in Ecclesia agitur, quoties hi, qui magna scelera libenter committunt, eorum magnitudinem non attendunt. Importabilia congre-

gant, & hæc levia, atque nullius esse ponderis pen-
sant. Peccata sua suis præpositis abscondunt, & ut
vix inveniri possint & argui, quantum possunt, ea-
dem peccata levigant, ne qui eis præstant, eorum
granditudinem attendant. Ad peccatum etiam for-
tes sunt, ad flenda peccata debiles: volunt quidem
peccati delectationibus resolvî, sed pœnitentiæ no-
lunt acerbitate purgari. Quid est ergo quod dicit:
[Porta peccatum meum:] nisi quia & peccatorum
dulcedinem in seipsis excipiunt, sed onerare præla-
tos onere eorum peccatorum volunt: Quidam
etiam sponte ad confitendum veniunt, sed pro qui-
bus se accusant, non ipsi lugent, sed pœnitere alios
obsecrant, fide sola salvari æstimant, per pœnitentiam
reverttere abjecti non curant. Unde & Saül subdi-
dit, dicens: [Et revertere mecum ut adorem Domi-
num.] Quasi enim recedens est prædicator, cum im-
pudentes abjicit, dicit ergo: [Revertere mecum ut
adorem Dominum.] Cum eo tantùm à communione
electorum non dividi putat, quod fidem commu-
nem servat: vel certè Dominum adorare est subdi-
religioni fidei, & custodiæ bonæ operationis. Quia
verò fictos hypocritas Saül insinuat, sequitur:

*Ait Samuel ad Saul: Non revertar tecum,
quia projecisti sermonem Domini, & proje-
cit te Dominus, ne sis rex.*

Quid est ergo, quod Prophetæ portare peccatum
pœnitentis regis tenuit, nisi quia hunc non verè pœ-
nitentem vidit? Cui ea, quæ prius, abjectionis ver-
ba respondit, quia eum immutandum nomine cog-
novit. Quia nimirum Prophetæ constantia quidam
nimis clementes hujus temporis sacerdotes argun-
tur, qui conversatione infirmi sunt, temeritate for-
tes. Se se vix sustinent, & portanda suscipere alio-
rum onera audent: levia sua non ferunt, & impor-
tabilibus se subjiciunt. Ecce fortis Prophetæ refugit
suscipere onus regalis peccati, ut sacerdos Ecclesiæ
timeat, & peccatorum importabilium pondera subi-
re pertimescat. Plerumque autem sic aliena peccata
suscipiat, ut tamen ea, quæ expianda suscipit, flere
eum, à quo sint commissa, permittat. Unde & Sa-
muël portare peccatum regis minimè promissit, &
tamen eum, quem retulit, abjectum planxit. Nam
de eo post pauca scriptum est. [Lugebat Samuel Saul,
quoniam Dominum pœnitebat. quod constituerat eum
regem super Israel.] Non quidem flere studeret. Sed ta-
men quem retulerat flebat, ut Dominum ei propiti-
um faceret. Ad litteram verò dum sententiam Pro-
pheta ingeminat, irrevocabilem divinæ æquitatis
sententiam monstrat, quia sic peccator projicitur,
ut redire ad divinæ misericordiæ manum numquam
permittatur. Potest & aliter intelligi, quod reverti
secum Prophetam, ut adoret Dominum, rogat.
Nam sancti viri, qui Dominum peccando non dese-
runt, ad eum necesse non habent ut pœnitendo re-
vertantur. Reverti enim abeuntis est. Quia nimi-
rum peccatoribus per peccatum à Domino receden-
tibus convenit, iustis permanentibus non convenit.
Quid est ergo, quod reverti cum peccante Saül ju-
stus Samuel petitur, nisi quia electi prædicatoris pro
lapsis subditis velut pœnitentes affliguntur, & quasi
recedentes veniunt; dum lapsos subditos paterna af-
flictione comitantur? Cum eis ergo revertuntur, cum
peccata subditorum & ipsi subditi, qui peccaverunt,
& prælati qui steterunt, pariter plangunt. Tale est
igitur, ac si dicat: Jam te paternis viscibus adhæ-
rere per increpationem prædicationis mihi agnovi,
quem nec longius peccare reliquisti. Quia ergo, te
objurgante, resipui, mecum redire te rogo: quia
propriis viribus ad tantæ pravitatis magnitudinem
delendam nequaquam sufficio. Sed tanti affectus
preces recipiendæ essent, si ex cordis veritate proce-
derent, aptè ergo hypocritæ responsum est: [Non

revertar tecum.] Quasi dicat: Pro refacilitate Deo
nescio, quem veritate humilitatis Deo subditum non
attendo, & quæ priora ingeminans, ait: [*Quia pro-*
jecisti sermonem Domini, projecit te Dominus, ne sis
rex:] & quia versuti & abjiciendi, & deferendi sunt,
sequitur:

Et conversus est Samuel, ut abiret.

In qua profectò majorum decessione magis hypo-
critæ amissionem temporalis honoris timent, quàm
æternæ hereditatis. Unde & quiescere etiam dereli-
cti non possunt, sed ea quæ agere per se non audent,
impetrare aliis intervenientibus student: bene ergo
subjungitur:

*Ille autem apprehendit summitatem pallij e-
jus, quæ scissa est.*

Quæ sunt vestimenta doctoris, nisi docere sibi ad-
hærentium subditorum qualitates: De quibus pro-
fectò vestibus magno pastori per Prophetam repro-
mittitur: *Vivit Dominus, quia his omnibus velut ve-*
stimento vestiris. Et per Psalmistam canitur: *Dominus*
regnavit, decorem induit, induit Dominus fortitudi-
nem. Induit quippe decorem, qui ad seipsum splen-
didas fidelium mentes, quasi vestimenta conjunxit.
Saul ergo Samuelis pallium apprehendit, cum su-
perbus quiescit & abjectus honorem culminis sibi
deferri à summis viris per coherentes sibi dilectos &
familiares querit: & quia pro reprobo perfectorum
auditorum nullus obsecrat, non pallium, sed pallij
summitatem, id est, extremitatem apprehendisse
perhibetur: sed ea extremitas scinditur, quia qui in-
utilia suggerit, reprobat. Cum enim minor indis-
creta rogans repellitur, velut vestimenti summitas
scindi perhibetur. Velut enim pars pallij summi Pro-
pheta scissa est, quando malè suggerenti Petro res-
pondit, dicens: *Vade retro me Satana, non enim sa-*
pis ea, quæ Dei sunt, sed quæ hominum. Hinc item
præcipit, dicens: *Si manus tua, vel pes tuus scanda-*
lizat te, absconde eum, & projice abs te: item si ocu-
lus tuus scandalizat te, erue eum, & projice abs te.

Quibus nimirum verbis non solùm summitas pallij,
sed etiam media abscondenda designantur: quia cum
malè suggerunt, perfecti etiam auditores contem-
nendi sunt. Hinc namque est, quod Zebedæi filij si-
mul cum matre unus ad dexteram, alter verò ad si-
nistram Redemptoris federe petunt: sed quasi bonæ
petitionis ignari, repelluntur. Velut enim partem
chlamydis Dominus scidit, cum ea membra, quæ
movebant scandalum, increpando confutavit. Et
notandum, quia non totum pallium, sed pars pal-
lij scinditur: quia dum bonus mala suggerit, in eo,
quod malè suggerit, repelli debet; & in eo, quod
aliter bonus est, ex dilectione retineri. Per vestimen-
tum etiam rectoris conversatio designatur, Psal-
mista attestante, qui ait: *Sacerdotes tui induantur iusti-*
tiam. Summitas ergo pallij apprehenditur, quando
doctor de magna sanctitate laudatur, cùm illud in
ejus laudem dicitur, quod decorum foris ostendit.
Sed quia iustorum plura sunt bona, quæ latent, pal-
lij tantùm summitas apprehendi potest: quia parum
est, quod de electi doctoris iustitia cernitur, mul-
tùm verò, quod occultatur. Ipsum verò parum,
quod scitur, cùm apprehenditur, scinditur: quia
iusti suis laudibus non tenentur. Quia enim eas in
momento contemnant, quasi scissura pallij teneri
nequeunt. Tenetur quidem pars scissa vestimenti,
Propheta non tenetur: quia verum est, quod de iusti
laude dicitur, & tamen iusti, dum contemnant,
quod audiunt, quasi scissuram in tenentis manibus
relinquunt. Majorum ergo quia quædam sciri pos-
sunt, quasi pars apprehenditur. Cùm verò totum
scitur à parvulis quod agitur, si laudatur nihilomi-
nus abjiciendum est: quia aliquid bonorum operum
per vanitatem tenendum non est. Hinc namque est,
quod dum Joannes adhuc adolescens comprehen-

Es 43, b
Ps 92, a

Mat 16,
Mat 18, d

Mat 20,

Ps 131, d

Mw. 14. 2

sum jam Dominum sequitur, & per pallium tenetur, & relicto pallio nudus fuisse describitur. Per vestimentum namque adolescens capitur, quando de bonæ conversationis initio collaudatur: sed relicta sindone nudus profugit, qui laudes, quas audit, vilipendit. Nudum namque fugere, est laudabilem vitam habere, sed electæ vitæ laudem despiciere. Quasi enim nudus fugit, qui de ornatu virtutum sibi per vanam gloriam nihil adscribit. Potest etiam idcirco nudus fugisse intelligi, quia qui per partes sindonis captus asseritur, reliquissæ sindonem perhibetur: quia plerumque in electorum conscientia agitur, ut per hoc, quod ex parte laudantur, non pars meritum, sed omne bonæ vitæ meritum perdidisse suspicentur. Samuëli ergo pallium scinditur, quia laudes suas electi doctores vilipendunt. Et quia laudibus non flectuntur, severitatem prioris sententiæ replicat, dicens:

Scindit Dominus regnum Israel de manu tua hodie.

Perfecti etenim viri, quia à rigore justitiæ nulla laude mollescunt: tales ante, quales post laudis suæ testimonium sunt, & quæ priùs dixerant, eadem post repetendo confirmant. Sed quærendum est, quid significet hoc, quod dicitur: *Hodie*. Si enim reproborum vita nox est, quid est, quod in die Saül regnum scinditur? sed si nox est vita pastoris reprobi, cum in regnum scinditur, diem facit. Dies quippe non fit, nisi cum nox recedit, dicit ergo: *Hodie*. Quia caligo inobedientis damnari perhibetur, unde & exeunte Juda Dominus dicit: *Nunc clarificatus est filius hominis*: quia noctem vitæ illius vidit discedere, & puram lucem justitiæ in aliis discipulis permanere. Dicitur etiam: *Hodie*. Quia amoto superbo, regi humiliter regnum tradebatur. Unde & subditur:

Et tradidit illud proximo tuo meliori te.

Cum ergo dies dicitur, non abjecti regis lucidum aliquid cernitur, sed substituti gloria prædicatur, qui de regni culmine magnæ virtutis debebat splendore radiare. Et divinæ sententiæ incommutabilitatem asserens subdit, dicens:

Porro triumphator in Israël non parces, & penituntine non flectetur.

Quis enim hujus triumphatoris nomine, nisi conditor humani generis intelligendus est? Nam occultos adversarios quicumque superat, ejus virtute vincit, qui ei gratiam superandæ tentationis impendit. Quid est, quod triumphator non parces dicitur, cum Samuël rogatur: quia cum prædicatores peccantibus subditis irascuntur, cum superbos aut lubricos divinam sententiã ferunt, non impetu furoris sui, sed divinæ voluntatis iudicium exequuntur? Quasi certè dicat: Ego quidem non meam, sed illius sententiam protuli, qui quod decernendo profert, revocari non potest. Non ergo parces, & penituntine non flectitur: sed eis, qui nec à peccatis suis desinere, nec peccatorum possunt, quæ diligunt, pœnitere. Et causam subjiciens, ait:

Neque enim homo est, ut agat penitentiam.

Quasi dicat: Et iterum esse ei est, cui mutabilitas nulla est. Potest etiam triumphatoris nomine substituti regis perfectio designari, qui & multorum triumphorum gloriam habiturus erat, & contra voluntatem conditoris parere alicui non auderet. Unde & in hoc ipso eodem libro, de eo scriptum est: *Et percussit David omnem terram, nec relinquebat viventem virum, & mulierem*. De eo etiam dicitur: *[Neque enim homo est, ut agat penitentiam.]* Quid enim hoc loco homo, nisi carnalibus passionibus subditus designatur? Quasi adhuc superbum mor-

S. Greg. Tom. III.

A deat, dicens: Te modò peccatorum pœnitent, cum audaciæ tuæ sententiam percipis: sed ille pœnitentiam non ager, qui ut homo, & inobedientiæ, & tumori non subjacet. Et ille adhuc in ore suo confiteatur, dicens:

Peccavi.

Ipsi autem confessionis qualitatem ostendit, quia subjunxit, dicens:

Sed nunc honora me coram senioribus populi mei, & coram Israël.

Liquet, quam pœnitentiam gerat, qui adhuc honorari desiderat. Nam si sui peccati hunc veraciter pœniteret, inhonorari potius, quam honorari concupivisset. Admirari igitur libet projecti cordis duritiam. Ut vir Dei mandatum conditoris exequens, dicit: *[Projecti te Dominus, ne sis rex.]* Econtrà verò qui abjectionis sententiam suscipit, per appetitum elationis, honores quærat. Quid est ergo, quod dicit: *[Peccavi?]* Confessionem quidem peccati non honor aut gloria, sed utilitas, & contemptus sequi debet. Quid enim prodest confiteri flagitia, si confessionis vocem non sequitur afflictio pœnitentiæ? Tria quippe in unoquoque consideranda sunt veraciter pœnitente, videlicet, conversio mentis, confessio oris, & vindicta peccati. Nam, qui corde non convertitur, quid prodest ei, si peccata confiteatur? Peccatum, quod diligitur, confitendo minimè deletur. Nonnulli quidem sunt, qui peccata confitendo aperiant, sed non convertendo, nequaquam detestantur. Hi profectò confitendo nihil agunt, quia quod loquendo ejiunt, amando introducunt. Unde & salubriter confiteri volentibus Scriptura insinuat, dicens: *Corde creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem*. Quid est corde credere ad justitiam, nisi voluntatem dirigere ad fidem, per dilectionem operantem? Cum ergo quis cordis intentionem ad justitiam per amorem dirigit, per initium bonæ voluntatis, fructum habet bonæ conversionis. Hic certè jam ad salutem confiteatur: quia plus loquendo de vulnere ejiat, quam conversione compungit. Tertia ergo species, id est vindicta, quasi medicina necessaria est; ut apostema reatus, quod conversione compungitur, confitendo purgetur, afflictionisque medicinã sanetur. Ergo qui corde ad justitiam non credit, confessionem ad salutem nequaquam facit; quia velut malæ arboris folia ostendit, cujus altas radices figit in corde. Signum ergo veræ confessionis non est in oris confessione, sed in afflictione pœnitentiæ. Tunc namque bene conversum peccatorem cernimus, cum digna afflictionis austeritate delere nititur, quod loquendo confiteatur. Unde Joannes Baptista malè convertos Judæos ad se confluentes increpans, ait: *Genimina viperarum, quis ostendit vobis fugere à ventura ira? Facite ergo dignos fructus pœnitentiæ*. In fructu ergo, non in foliis aut ramis pœnitentiæ cognoscenda est. Quasi arbor quippe bona voluntas est. Confessionis ergo verba quid sunt aliud, nisi folia? Non ergo nobis folia propter seipsa, sed propter fructum expetenda sunt: quia idcirco omnis confessio peccatorum recipitur, ut fructus pœnitentiæ subsequatur. Unde & Dominus arborem foliis decoram, fructu sterilem maledixit: quia confessionis ornatum non recipit sine fructu afflictionis. Saül ergo confiteatur, & honorari vult, non affligi & humiliari: quid designat, nisi eos, qui confessionem sterilem habent, & fructum non habent: qui decorem confessionis verbis humilibus præferunt, sed verborum vitorem, non humilitate pœnitentiæ, sequuntur? Sed quid antiquos attendimus, cum nunc tantam lapsorum regum multitudinem videamus? Catervatim namque nunc in flagitia corruunt, non solum subjecti debiles, sed etiam prælati

Y ij

& sacerdotes negligentes. Lubrica peccando agunt, qui ordine ministerij sacramentis caelestibus deputati sunt. Sed plerique illorum dum quodammodo ad cor redeunt, se errasse confitentur. Qui tamen sic volunt contra se peccata proferre, ut velint adhuc de officio sacri ordinis honorari: turpes in secreto se proferunt, sed foris praeter ordinis celsitudinem videri humiles erubescunt. Quid ergo isti nisi abjectos se vident, & tamen velle honorari audent? Saepe autem non à seipsis veniunt, sed inviti capiuntur; abjectionis suae mandata percipiunt, & tamen rogant, ut honorentur. Volunt quippe immunda agere, sed audent sacris altaribus inhaerere. Ecce quot Saüles attendimus, quot reges lapsos à sancta Ecclesia culmine contemplamus. Quorum profectò singulis dicendum est: [*quia projecisti sermonem Domini, projecit te Dominus ne sis rex*: ut ministerium caeleste non agant, quos terrena flagitia inquinare non cessant. Sed hoc profectò dicere possumus, lubricis tamen ministris suadere non possumus. Nam Saül & abjectum se audivit & regnavit: quia immundi sacerdotes se sacerdotali culmine dejectos per luxuriae inquinamenta cognoscunt: & tamen contra Dei voluntatem sacra mysteria tractare non desinunt. Sed rex contra Domini voluntatem regnans, non est rex, sed tyrannus fuit: quia sacerdos indignus, qui merito suae iniquitatis abicitur, cum ministrare praefumit, ad tantae gloriae culmen damnandus ascendit. Unde & tyrannos terere volens caeli ille magnus Senator: *Qui manducat panem, inquit, & bibit sanguinem Domini indigne, iudicium sibi manducat, & bibit*. Plerumque autem instanti confessione agitur, ut confitentibus de cordis etiam conversione credatur. Aliquando reproborum falsam humilitatem electi praedicatores accipiunt, ut exemplo eorum alij ad salutem perducantur. Duo quippe in hypocritis agnoscunt, unum intus, alterum foris. Intus quidem purum malum, foris bonum simulatum. Utrumque detestantur, sed saepe pretextum boni in eis simulant; ut qui bonum foris cernunt, malum interiùs nesciunt, boni quod aspiciunt, exempla sequantur. Bene ergo subjunctum est:

Reversus ergo Samuel secutus est Saül, & adoravit Saül Dominum.

Per malum quippe, quod interiùs latebat, audire meruit: [*Projecit te Dominus, ne sis rex.*] Sed ut pretextu boni ad eisdem boni veritatem alios traheret, Samuel Saül sequi voluit, & eum adorare Dominum vidit. Quandoque etiam mala regum, & terrae magnorum toleranda sunt, ne exasperati ad pejora dilabantur. Deos quippe gentium filij Israël saepe coluerunt. Unde & de conversis à Samuele superiùs dictum est: *Abstulerunt filij Israel de medio sui Baalim & Astaroth*. Et fortasse si abjectus rex secum ad adorandum Dominum revertentem Prophetam non cerneret, daemonum simulacra adoraret. Et projicit ergo eum, & cum eo revertitur: quia in potentibus hujus saeculi sic est damnanda iniquitas, ut bonum, quod habent, exasperati non perdant. Saepe enim mali sunt in occulto: & bonum, quod cernitur, alij devotiùs imitantur. Mala certè potentum saeculi, magna eis mala sunt: sed bona, quae proferunt ad exemplum fidelium magis, quam bona aliorum profunt. Bene ergo Samuel cum abjecto rege revertitur: quia electi praedicatores, saeculi potentes & pro iniquitate percutiunt, & pro exemplo bona agere quaedam sinunt. Unde & sequitur:

Dixitque Samuel: Adducite Agag regem Amalech. Et oblatus est ei Agag pinguis tremens.

Reges Dominum adorant, quando superbi &

A contemptores se ad Domini mandata facienda humiliant. Adorant lubrici, quando Deo subjiciuntur per obedientiam castitatis. Aliquando autem adorare se simulant: quia nonnulli pretextum humilitatis aut castitatis habent; sed dum habere in veritate bonum creduntur, alij per bonum, quod credunt, mali operis usum perdunt. Agag ergo regem Samueli tradunt: quia sensualitatis suae vigorem confitendo proferunt. Quando enim confitentur peccata luxuriae, quae per vigorem carnis commiserunt, quid aliud, quam Amalech regem interficiendum Prophetis offerunt? Sed quid est, quod pinguis Agag dicitur, sed sensualitatis vigor in aliis pinguis, in aliis macer est? Quid est ergo, quod pinguis offertur, nisi quia à subditis regis reprobi ducebatur? Nam saepe negligentes sunt subditi: sed dum electi pastoris sui exempla conspiciunt, inter mala, quae faciunt, ingenscunt. Per fragilitatem carnis ad immunditias cadunt; sed percussis exemplis majorum omnino gaudere inter immunditiae oblectamenta non possunt. In quibus ergo pinguis est Agag, nisi in illis de quibus dicitur: *Latan-tur, cum malefecerim, & exultant in rebus pessimis?* Subjecti namque lascivi doctoris tantò audacius peccant, quanto majorum suorum nulla coram posita habent exempla, quae videant. Sed valde dementiùs se praecipitant, cum in pastoribus suis bonum, quod sequantur, non vident: & cuius exemplo pereant, malum vident. In his quippe Agag pinguecit: quia gaudent, securè & liberè vigor carnis in luxuriae voluptate distenditur, qui usu illecebrae, nulla re obviant, fraudatur. Pinguis ergo interficiendus offertur, quando illi convertuntur, qui in voluptate luxuriae valde latati sunt: quasi enim traditur rex, quando is, qui menti imperabat, carnalis sensus, Christi sacerdotibus per confessionem revelatur. Nutrire etiam ignem pinguedo solet. Bene ergo Amalechitae regi adseribitur: quia dum mentem fornicationis spiritus obtinet, quò dulcius ac saepius illic per turpes cogitationes pacitur, ad agendum ignem concupiscentiae uberiora sibi fomenta tribuuntur. Tremens verò dicitur, quia carnalis sensus, quando spiritalibus viris per confessionem traditur, infirmatur. Signum ergo dat tremens, quia membrorum robur non habet. Dum ergo infirmari vigor sensualitatis incipit, quid aliud, quam rex Amalechitarum tremat? Vel tremere dicitur, quia rigorem poenitentiae plerique, dum converti incipiunt, expavescent. Et quia carnales quique relinquere oblectamenta carnis solita sine dolore non possunt, sequitur:

Dixitque: Siccine separata amara mors?

Hoc quippe dicere carnali sensui, est mentem pro amissione voluptatis solite tristitia conversione pulsare. Quia enim magna amaritudinis tela nuper conversi patiuntur, quasi rex, cui servierant, de morte queritur: quia in eis carnalitas sine magna tribulatione minimè necatur. Interrogare ergo de separatione mortis, carnali sensui est, tristitem adhuc conversi mentem de praeterite delectationis amissione pulsare. Sed & modus separationis exquirunt, cum dicit: [*Siccine?*] Quasi enim visis austeritatibus, quibus subdenda est, dicat menti sensualitatis sua: Leta pro tam tristibus spernis? Hanc certè vocem Samuel audit: quia tentatum cor subditi, quibusdam indicis electus praedicator agnoscit. Sed quid prodest agnoscere, si contra id, quod intus in corde subditi infremat, aliquid ipse non dicit? Sequitur ergo:

Et ait Samuel: Sicut fecit mulieres absque liberis gladius tuus, sic absque liberis erit inter mulieres mater tua.

Quae est mater carnalis sensus, nisi originalis culpa? Quia enim ante peccatum primi hominis nulla

1. Cor. 11
f

1. Reg. 7.
a

membris libido inerat, rex Amalechita non erat. Erat quippe sensus carnis, sed turpis ac libidinosus non erat, sed statim ut ad culpam cecidit, pruritus membrorum sensit: quia obedientem motum carnis habere non potuit, quando ipse Deo inobediens fuit. Culpa ergo originalis mater contumeliosi sensus carnis recte intelligitur, quia ex illa nascendo prodit, qui esse ab illa cepit. Unde & Apostolus quasi severissimi tyranni legem carnalis sensus exhorrens, non solum ipsum regem, sed matrem ostendit, dicens: *Itaque jam non ego operor illud, sed quod inhabitat in me peccatum.* Peccatum namque, quod se non operari perhibuit, motum carnis intellexit: peccatum autem in se inhabitans, originale culpam. Quia ergo ex originali culpa fit peccatum motionis carnis, dum regem carnalem sensum attendimus, matrem ejus esse primam culpam recte nominamus. Liberi autem hujus matris sunt omnes concupiscentia, peccata, & vitia. Absque liberis utique fit mater, quando omnis a carne, omnis a mente jam culpa remanere videtur: sine liberis namque tunc est, quia ceteri a carne nulla jam turpitudine est, si nulla jam regnat concupiscentia in mente, manens tamen in nos illa culpa, nunc doctoris virtute perdit non potest. Quid est enim, quod ait Apostolus: *Jam non ego operor illud, sed quod inhabitat in me peccatum?* Ex illa quidem culpa, quam ex vitiosa natura nostrae radice contrahimus, habemus ut corrumpi vitiorum passionibus valeamus. Lex ergo inordinata membrorum quando praeter voluntatem nostram membra movet, nos non hoc operamur, sed quod inhabitat in nos peccatum. Velle quidem nobis tunc adjacet, sed adhuc posse non invenimus; siquidem vellemus, ut nobis invitis, aliquid in nobis moveri non posset. Et hi fortasse pessimae matris conceptus, quibus culpa illa impraegnatur, si in turpes actus & obscenos sinuntur effundi, quasi nasci perhibentur. Filij ergo sunt motus, qui non solum naturaliter intus sunt, sed qui in turpibus & obscenis operibus manifestantur. Mater ergo Agag sine liberis fit, quando originalis culpa sic restringitur, ut nullos actus aut motus edere permittatur. Vel fortasse sine liberis fit, quia liberos habuit. Quando ergo peccatores conversi, esse turpes tam actu, quam gestibus luxuriae desinunt, quasi mater habitans in eis culpa filiis orbat. Et notandum, quia sine filiis fieri dicitur mater per comparisonem. *[Sicut, inquit, sine liberis fecit mulieres gladius tuus, sic erit sine liberis mater tua.]* Virtutes mentis, ex quibus bona opera procedunt, matres sunt, gladius vero Agag luxuriae telum dicitur: qui nimirum mulieres absque liberis facit, quia cuncta bona opera libido interficit. Vel certe mulieres fidelium mentes intelliguntur, filij vero sanctarum mentium bonae cogitationes, virtutes & bona opera sunt. Agag vero gladius matres absque liberis fecit: quia delectatio luxuriae, si evaginari quasi gladius finitur, ab eis nimirum omnes bonae cogitationes, omnes virtutes, & bona opera necantur. Acuta quippe pestis hujus delectationis, si a mente recipitur, dum libet attentius immundum cernerere mundum, & sanctum cogitare nihil potest: & dum ardentem ad nefarij operis expletionem pertrahit, virtutis aliquid agere nihil permittit. Et quia per ejus combustionem omnia pereunt, non solum Agag filij, sed omnes mulierum filij trucidantur. Absque liberis ergo matres facit: quia delectatio luxuriae ad instar gladij dum fructus mentium percussit, virtutis cogitationes aut operis bonum vivere nequaquam finit. Sicut ergo absque liberis fecit matres, ita & mater ejus fit absque liberis, cum sic peccator convertitur, ut praeter culpam nobis insitam naturalem, nil conversis de obscenis operibus, aut motibus remanere videatur. Unde & apte subjungitur:

A *Et in frustra concidit Agag Samuel coram Domino in Galgalis.*

Quod in frustra conciditur, per parvas particulas mortuus secatur. Agag quippe interficitur, quando carnis vigor abstinentis, vigiliis, ac spiritualibus meditationibus siceliditur, ut nihil lascivum, nihil libidinosum movere sentiat. Interfici quippe ejus est, carnem turpiter movere non posse. Sed interfecti cadaver integrum est, quando ejus motus remanet, libido non remanet, quando solo pondere mentem gravat: cum videlicet membris simplex, ac naturalis insidet motus carnis, sed libidinosi nil habet ardoris. Hoc ipsum autem, quia electorum mentes graviter tolerant, quasi regis mortui integrum cadaver portant. Quid vero est, quod in frustra conciditur, nisi quia nec ipsi naturali motui relinquare vigorem volunt? In frustra ergo conciditur, quia quoties pulsatur, necatur. Dum ergo vices motuum convenire non sinuntur, quasi cadaver Agag in frustra conciditur. Vel fortasse talis est Agag iste, ut nisi concisus in frustra mori non possit. Ut enim superius dixi, more ignis libido succenditur; & si negligenter extinguitur, adjacens stipula velociter inflammatur. Magnus quoque ignis dispersus saepe extingui melius potest. Nam cum in unum multi carbones conveniunt, ingentem massam prunarum faciunt. Ne ergo extinguentis comburatur, prunarum massa ante sapienter dispergitur, ut per singulorum carbonum frustra velociter extingatur. Quid enim cogitationes luxuriae, quid sunt libidinosi corporis motus, nisi carbones ignis? Qui nimirum si in corde aut in carne conveniunt, comburere citò possunt, extingui facile numquam possunt. Dispergatur ergo ignis in frustra, concidatur Agag, & custodiatur mens, ut immundas cogitationes dispergat, ne unam alteri adhaerere permittat. Quia enim agere non potest, ut innoxia numquam cogitet, agat quod potest, ut statim cogitationem ejiciat, quae negligenter ad mentem intrat. Sic nimirum quasi ignem maximum in carbones singulos & velociter dividit, & celeriter extinguit, si omnes flammis cogitationum sic separat, ut conjungi in mente neque per negligentiam, neque per desiderium sinat. Sic nimirum & motus corporis vigorem mentis reprimat, cum ad invicem convenire minime permittit. Motus quippe illecebrofus carnis si per cogitationem minime pascitur, convenire cum altero non videtur. Glutinum quippe illecebroforum motuum immunda cogitatio est; quia qui libenter immunda videt, statim, carnem ad amata concupiscendo violenter movet, quò libentius ac morosius cogitat, quasi carbones carbonibus, turpes turpioribus motus ligat. Teneat ergo fortem custodiam animi, qui potenter vult dispergere motus carnis. Intus quippe ante Agag dividitur, ut foris pariter in frustra dividatur: quia qui cogitationes malas convenire non patitur, ei nimirum turpes motus carnis, quasi in frustra dividuntur. Sic nimirum Agag pinguis cum immundis motibus, cum in corpore, tum in anima tunc potenter extinguitur, si ad ejus singulas insidias singulari intentione vigilemus. Unde & sapiens ille diligenter admonet, dicens: *Omni custodia serva cor tuum: quia ex ipso vita procedit, & de cuncto neglecto mors exit.* vita namque procedit, cum conservatur; quia dum immunditia omnis repellitur, ad virtutes conversorum spiritus animatur. In frustra ergo Agag à Propheta conciditur, quando per doctorum consilium singula immunditiarum particula, & in corpore auditorum, & in mente perimuntur. Bene autem & coram Domino & in Galgalis concidi perhibetur: quia illi minutias illecebroforum cogitationum, & turpium motuum dividere potenter possunt, qui & de omnipotente Deo, & de

sanctis Scripturis cogitare sapienter sciunt. Sed, ut A dixi, simulata bona malorum, sæpe doctores non pro ipsis, sed pro aliis sustinent: quia quod simulatè agunt non simulatoribus, sed videntibus prodest. Sæpe quidem electi simulata bona malorum vident; sed quia qui corda nesciunt, bonum, quod fulgere videtur exteriùs, imitantur. Saül Samuelem ut secum ad adorandum Dominum reverteretur, rogavit: sed ille reverfus Agag in frustra concidit: quia electi doctores per opera, quæ reprobi faciunt, electos ad bene vivendi studia convertunt. Sed quia idipsum dispensativè, id est, propter aliud faciunt, cum dispensationis necessitas transit, ipsos reprobos, quos quasi ad bona opera sequuntur, ad reprobi cordis impænititudinem lapsos deferunt. Bene itaque subditur:

Abiit autem Samuel in Ramatha, Saül verò ascendit in domum suam in Gabaa, & non vidit Samuel ultra usque ad diem mortis sue.

Quæ est domus transgressoris, nisi consuetudo pravi operis. Quisquis enim in perversa consuetudine clauditur, quasi in domo conversatur. In domum ergo suam Saül ascendit, quando reprobis quisque post increpationem doctorum ad mali operis usum redit. Quasi enim ad plana descendit, quando humilitatem simulat, ut præfulum mandata cognoscat. Quid est verò, quod priùs Samuel abire, quàm Saül in domum suam ascendere dicitur? Sed, ut dixi, cum necessitas aliorum non est, manere cum versuto electus prædicator non potest: & quia in absentia doctoris simulator proficit, Saül in domum non abiit, sed ascendit. Ascendere quippe reprobis est, de malo ad pejus proficere. Cum item descendere superbus dicitur, ascendere perhibetur. Ascendere quippe in domum suam superbo, est superbiendo usque ad mensuram, qua damnandus est, se extollere. Domus namque superbi est nequitia suæ mensura. Dum enim per prospera sæculi agere tyrannidem, turbare terram, premere bonos, innocentes affligere permittuntur, quid aliud, quàm ascendere superbi videntur? Sed quia præfinitum est à Deo quantum nocent, quantum sæviant, quantum per tyrannidem se extollant, usque ad domum suam ascendere permittuntur. Domus namque eorum mensura nequitia est, in qua semper erunt: quia ubi ad plena flagitia venerint, rapiuntur per mortem & per æterna tormenta puniuntur. Quasi enim in domo manet, qui à conversationis suæ pœnis egredi numquam potest. Quod non solum de superbis, sed & de luxuriosis, & omnibus reprobis convenienter intelligi potest. In ascensu quippe, & non in domo adhuc erant, de quibus dicitur: *Non dum impleta sunt peccata Amorrhæorum.* Hinc item beatus Paulus Apostolus, dicit: *Vt impleat peccata sua.* Ergo ad domum ascendunt, quando profectu mali ad opera nequiora proficiunt, pro quibus æterna tormenta sustinebunt, Samuel autem in Ramatha abire dicitur. A reprobis quippe divisi doctores non eunt, sed abeunt. Vadunt quippe, quando corrigendos deserunt: quia quos velut irati dimittunt, ab eis postmodum bona emendatione invitati redeunt. Abire ergo doctoris est impænitentes impios perpetua animadversione deserere. Sic enim peccata ad mortem per impænititudinem operantes deserunt, ut ad eos redire ulterius non cogantur. Bene ergo dixit: *[Non vidit Saül Samuelem ultra usque ad diem mortis sue.]* Et quia hoc esse agendum in summæ veritatis contemplatione percipiunt, in Ramatha abire memoratur. Consummata namque visio, est intimæ veritatis ratio perfecta. Ne ergo prædicatorum districtio nimia esse carnalibus iudicetur, cum ab Ecclesiæ communione reprobos in perpetuum separant, au-

Gen. 15. c.
1. Theff.
2. c.

diant: quia postquam Samuel in Ramatha venit, Saül ultra non vidit: quia illum doctor æternaliter dividit, quem pertinere ad electorum numerum non cognoscit. Sed hoc fiducialiter creditur, si in forma Samuelis prædicatorum sanctæ Ecclesiæ charitatis affectus districtiùs videatur. Districtiois quippe zelus ostenditur, quia non vidisse Saül usque ad diem mortis sue memoratur. De affectu verò charitatis subjunctum est:

Verumtamen lugebat Samuel Saül, quoniam Dominum pœnitēbat, quod constituisset regem Saül super Israel.

Quid enim est, quod lugeat, quem cernere dedignatur: nisi quia & cum zelo rectitudinis sancti doctores habent affectum magnæ charitatis, ipsa autem charitatis magnitudo ostenditur, quia projectum regem plangere perhibetur? Quo ergo affectu electorum subditorum peccata plangunt: qui pro projectis reprobis plangere tam affectuosè didicerunt? Instantia namque luctus ostenditur, quia subjunctum est:

CAPUT III.

Dixit Dominus ad Samuelem: Usquequo luges Saül, cum ego projecerim eum, ne regnet super Israel? *Cap. xvi*
1. Regum

Cui enim dicitur: *[Usquequo tu luges?]* instanter lugere declaratur. Magnus ergo est affectus sanctorum, etiam cum austeritatem vindictæ exteriùs proferunt. Nam foris sæviunt, sed intus per amorem liquefunt. More matrum parvulos verberant, sed affectum gemunt cum parvulis, quos castigant. Sed quid est, quod Dominus ait: *[Usquequo tu luges Saül?]* An potest mater filium morientem cernere, & per scissionem viscera nequaquam flere? Mortuum sine luctu tolerat, quæ moritur, sed infirmatur. Quid est, quod dicit: *[Usquequo tu luges Saül?]* Nisi quia perditio nimis lugendi non sunt: Nam sæpe doctor de perditione subditi vehementer affligitur, sed respectu summæ justitiæ consolatur. Hoc ergo dicere Dei ad Prophetam quid est, nisi prædicatoris mentem per intentum solatium ab afflictione relevare? Et quia lapsis prælati electi per divinam misericordiam subrogantur, subjungens Dominus, ait:

Imple cornu tuum oleo, & veni mittam te ad Isai Bethlehemitem. Providi enim in filiis ejus mihi regem.

Quasi enim lugentem consolans, ait: Cur projecti persona plangitur, cum melior subrogatur? Unde & Saül non provisus, David autem provisus ostenditur. Quantus ergo, & qualis fuerit, citata consideratione pensetur, qui iudicio & electione Dei omnipotentis decernitur. Quid est autem, quod Deus providet, & Propheta ad ungendum mittitur, nisi quia sanctæ Ecclesiæ spirituales mores describuntur, quæ constituere nulla cernitur, nisi quæ præeligere & præordinare Deum contemplatur? *[Venit, inquit, mittam te ad Isai Bethlehemitem. Providi enim in filiis ejus regem.]* Quasi dicat: A te nihil præsumas, sed illum, quem prævidi, ordinando subsequeris. Unde & paulò post subdit, dicens: *[Et unges quem monstravero tibi.]* Quid est hoc, nisi quia Prophetæ esse debent, qui in culmine Ecclesiæ alios volunt ordinare? Prævisum namque à Deo cognoscere possunt, si ad invenendum personam eligendi pontificis sacras consulunt Scripturas. Quasi enim loquente Deo ostenditur, cum talis pastor eligitur, qualis per sacrum eloquium com-